

киснепродуктивність, що зумовлює їх рекреаційне використання. До того ж у районі сприятливі кліматичні умови. Слід зважати на те, що в межах району є низка природоохоронних територій різних категорій і рівня охорони. Наявність заповідних ділянок в значній мірі посилює роль природних рекреаційних ресурсів у структурі природно-ресурсного потенціалу. Особливе еталонне значення має природний національний парк «Цуманська Пуща». Відтак, у районі є перспективи для подальшого розгортання туристсько-рекреаційної сфери, зокрема, таких її напрямків як науковий, сільський, спортивний, в тому числі пішохідний, водний, види туризму. Зважаючи на густоту заселення території та її близьке розташування до обласного центру, варто організовувати нові екологічні стежки, розвивати природоохоронну мережу з метою екологічного виховання різних прошарків населення. Природно-рекреаційні ресурси вже стали винятковою передумовою для організації діяльності Дитячого психоневрологічного санаторію «Дачний» та санаторію матері і дитини «Пролісок», оздоровчої бази «Авангард» та 22 селянських гостинних садиб [3].

В ході проведеного аналізу з'ясовано, що найбільше значення для економіки району мають земельні, лісові, природно-рекреаційні, мінеральні ресурси, що і визначили спеціалізацію господарства на лісовій і деревообробній промисловості, сільському господарстві, харчовій промисловості та виробництві будівельних матеріалів. Перспективною для Ківерцівського району є оптимізація використання природно-рекреаційних ресурсів і розвиток на їх основі санаторно-курортного лікування і туризму.

Список використаних джерел: 1. Руденко В. П. *Географія природно-ресурсного потенціалу України : підручник / В. П. Руденко.* – Чернівці : Зелена Буковина, 1999. – 568 с. 2. Хвесик М. А. *Стратегія соціально-економічного розвитку регіону (на прикладі Волинської області) : Монографія / М. А. Хвесик, Л. М. Горбач, Н. В. Вишнеvsька, Ю. М. Хвесик.* – К. : Кондор, 2004. – 376 с. 3. *Ківерцівська районна державна адміністрація [Електронний ресурс].* – Режим доступу : <http://www.kivadm.gov.ua/>.

Павловська Тетяна, Білецький Юрій, Степанюк Ірина
pavlovska2011@gmail.com; yura.lytsk@gmail.com; irastepaniuk.1999@gmail.com
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ГЕОМОРФОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Перші науково обґрунтовані геоморфологічні дослідження території Волині розпочалися в другій половині XIX ст. і пов'язані з іменами О. Карпінського, М. Барбот-де-Марні, а також із Західною експедицією під керівництвом Й. Жилінського за участі таких провідних вчених того часу як В. Докучаєв, О. Воєйков, Г. Танфільєв, К. Веселовський, П. Тутковський та ін. [11; 17].

Особливу увагу вивченню рельєфу краю приділяв П. Тутковський. У списку його наукових здобутків установлення генезису та опис морфології еолових, водно-льодовикових, карстових морфоскульптур, визначення морфометричних особливостей озерної котловини Світязя. Гляціальні утворення на правобережжі р. Західний Буг були в полі зору ще одного відомого вченого – В. Ласкарева, який, окрім того, вивчав ще й флювіальний рельєф регіону.

Про карстові джерела, провали, підземні ходи Волинського краю відомі наукові праці ще й до досліджень П. Тутковського: Rzonchynski (1721), S. Staschyc (1805), E. Eichwald (1830), J. T. Stecki (1864), O. Андріяшев (1887), С. Іванов (1895). На початку XX ст. великий внесок у вивчення форм поверхневого карсту Волинського

Полісся зробили такі польські вчені як S. Kulczyński (1939), S. Lenzewicz (1931), E. Rühle (1935), W. Tymrakiewicz (1935), S. Pavlovski (1930) [17].

Опис рельєфу Волинського краю знаходимо також у працях С. Павловського „Географія Польщі”, Д. Гайової „Краєзнавча географія”, О. Цинкаловського „Стара Волинь і Волинське Полісся”. Проблема ландшафтної диференціації території на основі геоморфологічних особливостей вивчалася польськими дослідниками А. Борушевичем („Krainy geograficzne Wolynia”, 1939), В. Орміцьким. Геоморфологічні особливості Волинського Полісся цікавили й відомого кліматолога С. Бржозовського у його дослідженні взаємозв'язку рельєфу й процесів градобиття [17].

У другій половині ХХ ст. з геоморфології та палеогеографії антропогену Волині відомі праці В. Бондарчука, В. Галицького, К. Геренчука, О. Маринича, А. Ланька, П. Заморія, М. Веклича, А. Богуцького. Результати геоморфологічного вивчення області було висвітлено в таких працях, як „Українське Полісся” (О. Маринич, 1962), „Природа Волинської області” (К. Геренчук, 1975), „Природа Української РСР” (1985–1987 рр.). У цей період вагомими були здобутки у вивченні карсту Волинського Полісся, зроблені О. Мариничем (1960, 1963), Б. Івановим (1969), В. Шестоपालовим (1970, 1974, 1981), І. Волошиним (1974), Г. Вороновою (1975), А. Ломаєвим (1979) [7].

Більшість сучасних геоморфологічних досліджень Волинської області проведені Рівненською геологічною експедицією, що засвідчує публікація І. Мельничука та І. Залеського [15]. Взаємозв'язок геолого-тектонічної будови й рельєфу регіону висвітлено в наукових доробках А. Богуцького, І. Гофштейна, І. Залеського, Н. Карпенко, І. Ковальчука, Я. Кравчука, Є. Мирижук, В. Палієнко, І. Рослого, І. Черваньова [17]. Вагомий науковий внесок у вирішення питання ролі льодовикових та еолових процесів у формуванні поліських ландшафтів регіону зробили А. Богуцький, С. Бортник, О. Ведерников, Ю. Войтанович, Н. Герасименко, П. Гожик, А. Грибко, М. Длужевський, Л. Дорофеев, Л. Дубіс, О. Дячук, І. Залеський, П. Зелінський, В. Кисельов, І. Ковальчук, Л. Ліднер, В. Лукашев, О. Маринич, К. Марков, А. Матвеев, А. Матошко, Н. Махнач, Е. Мусельська-Довгялло, Б. Ніколаєнко, І. Островський, В. Пазинич, В. Палієнко, О. Сидоренко, В. Стецюк, Б. Федорович, С. Федорович, П. Цись, Ю. Щербаков, О. Якушко, та інші. [4; 6; 17; 18].

Рельєф Шацького поозер'я описаний у працях Ф. Зузука, Н. Карпенко, І. Коротуна, І. Нетробчук, Т. Павловської [10; 17]. Результати вивчення флювіального рельєфу області відображені у працях М. Ганущак, І. Ковальчука, Т. Павловської, М. Чемериса, Н. Чир [5; 17; 22]. Значний внесок у вивчення сучасного карстоутворення на Волині зробили Г. Айлікова, П. Вовк, Р. Канівець, В. Ковальчук, І. Ковальчук, І. Саніна, І. Тополянська, М. Федонюк, В. Фесюк [1; 17; 21]. Головні риси сучасного й давнього рельєфу Волинської височини висвітлено у наукових доробках А. Богуцького, Б. Голуб, М. Ланчонт, Т. Новака, Г. Чупило [2; 10; 16]. Проблемні питання антропогенної трансформації рельєфу області піднято в працях О. Вовка, Ф. Зузука, І. Залеського, Є. Іванова, І. Ковальчука, С. Кравціва, О. Терещук [13; 17; 20]. У колективних монографіях про природу сучасної Волині відомі наукові публікації про рельєф краю за авторством О. Вовка, Б. Клімчука, О. Самохвала [7; 20]. Сучасні дані про геоморфологічні процеси на території Волинської області містяться в інформаційних щорічниках [12; 19].

Список використаних джерел: 1. Айлікова Г. В. Середньомасштабне картування території можливого геопатогенно-геодеструктивного ризику закарстованих територій на прикладі Волинської області / Г. В. Айлікова, І. Н. Тополянська, Р. В. Канівець, І. В. Саніна // Зб. наук. пр. Укр. держ. геологорозв. ін-ту. – 2006. – № 1. – С. 15–23. 2. Богуцький А. Волинська височина: головні риси геологічної будови та рельєфу // А. Богуцький, Б. Голуб, М. Ланчонт // Матеріали XIV українсько-польського семінару „Проблеми середньоплейстоценового інтергляціалу”. – Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – С. 6–10. 3. Бойко Ю. В. Українське Полісся: періоди четвертинних зледенень / Ю. В. Бойко //

Фізична географія та геоморфологія. – 2013. – Вип. 2. – С. 239–243. 4. Веклич Ю. М. Геологічний морфо-літогенез та методологічні аспекти його дослідження : монографія / Ю. М. Веклич. – Київ : УкрДГРІ, 2018. – 254 с. 5. Ганущак М. М. Роль водного чинника в розвитку і функціонуванні природно-антропогенних комплексів басейну р. Стир : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.11 / М. М. Ганущак; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2016. – 20 с. 6. Дорофєєв Л. М. Умови походження форм льодовикової акумуляції Волинського Полісся / Л. М. Дорофєєв // Фізична географія і геоморфологія. – 1976. – Вип. 15. – С. 68–77. 7. Євросрегіон Буг: проблеми і перспективи транскордонного співробітництва / за ред. Б. П. Клімчука, П. В. Луцишина. – Луцьк : Волин. обл. держадміністрація, 1996. – 152 с. 8. Залеський І. Вік еолових форм у районі смт Маневичі / І. Залеський, П. Зелінський, С. Федорович // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. праць / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [відп. ред. Ф. В. Зузук та ін.]. – Луцьк, 2008. – № 5. – С. 8–13. 9. Залеський І. І. Основні риси плейстоценового рельєфу Волинського Полісся / І. І. Залеський, П. Ф. Гожик // Гляціал і перигляціал Волинського Полісся. Матеріали XIII укр.-польського семінару (Шацьк, 11–15 вер. 2005 р.). – Львів : ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – С. 46–53. 10. Зузук Ф. Рельєф і клімат як природні ресурси Волинської області / Ф. Зузук, І. Нетробчук // Вісник Львівського університету. Серія географічна : зб. наук. пр.; редкол. : М. Дністрянський та ін. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2014. – Вип. 45. – С. 29–38. 11. Зузук Ф. Шацький національний природний парк: минуле, сьогодення, майбутнє / Ф. В. Зузук, І. І. Залеський, К. Б. Сухомлін, П. Т. Яценко, П. В. Юрчук // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. праць; ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : СЛУ ім. Лесі Українки, 2014. – № 11. – С. 8–18. 12. Інформаційний щорічник щодо активізації небезпечних екзогенних геологічних процесів на території України за даними моніторингу ЕГП–Київ; Державна служба геології та надр України, Державне науково-виробниче підприємство „Державний інформаційний геологічний фонд України”, 2018. – 98 с. 13. Ковальчук І. Оцінка антропогенної трансформації ландшафтних систем Нововолинського гірничопромислового району / І. Ковальчук, Є. Іванов, О. Терещук // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. праць; відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : РВВ „Вежа” ВДУ ім. Лесі Українки, 2007. – Вип. 4. – С. 27–35. 14. Кравців С. С. Вивчення динаміки техногенного рельєфу на території Львівсько-Волинського кам'яновугільного басейну / С. С. Кравців // Вісник Львівського державного університету імені Івана Франка. Серія географічна. – Львів, 1994. – Вип. 19. – С. 162–164. 15. Мельничук І. В. О палеогеографических этапах формирования нижнеплейстоценовых отложений Волынского Полесья / И. В. Мельничук, И. И. Залесский // Палеогеографические основы рационального использования естественных ресурсов. – Киев : Наук. мысль, 1977. – Ч. 2. – С. 117–119. 16. Новак Т. Морфологія і генезис посткріогенного полігонального мікрорельєфу Волинської височини / Т. Новак, М. Федорович // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль. – № 1 (38). – С. 64–70. 17. Павловська Т. С. Географія Волинської області [Текст] : навч. посіб. / Т. С. Павловська ; за ред. проф. І. П. Ковальчука. – Луцьк : Вежа-Друк, 2019. – 212 с. 18. Пазинич В. Г. Постгляціальні явища та ландшафти Полісся – походження озер та параболічних дюн / В. Г. Пазинич // Наукові праці Українського науково-дослідницького гідрометеорологічного інституту. – Київ : Фенікс, 2012. – Вип. 262. – С. 109–120. 19. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://menr.gov.ua> 20. Сучасний екологічний стан та перспективи екологічно безпечного стійкого розвитку Волинської області : колективна монографія / В. О. Фесюк, С. О. Пугач, А. М. Слащук [та ін.] ; за ред. В. О. Фесюка. – Київ : ТОВ „Підприємство ВІ ЕН ЕЙ”, 2016. – 316 с. 21. Фесюк В. О. Теоретико-методологічні аспекти оцінювання інтенсивності карстової денудації на водозборах Волинського Полісся / В. О. Фесюк, М. А. Федонюк, В. В. Федонюк // Природа Західного Полісся та прилеглих територій. – 2013. – № 10. – С. 9–13. 22. Чемерис М. П. Формирование пойменно-руслового комплекса Волынского Полесья в условиях осушительных мелиораций // Автореф. дис. канд. геогр. наук. – Москва : Изд-во МГУ, 1993. – 26 с. 23. Чупило Г. Палеокріогенна мікроулоговинна мережа Волинської височини / Г. Чупило // Вісник Львівського університету. Серія географічна. – Вип. 33. – 2006. – С. 444–448.